
Geneesmiddelenverstrekking en medische handelingen

Inleiding

Kinderen in de kinderopvang kunnen ziek worden. Het is van groot belang om als organisatie zelf een ziektebeleid op te stellen, waarin afspraken staan over hoe er bij kinderopvang Hip om wordt gegaan met kinderen die ziek zijn of worden.

Pedagogisch medewerkers worden regelmatig geconfronteerd met kinderen die geneesmiddelen gebruiken. Ook krijgen we bij Kinderopvang Hip het verzoek van ouder(s)/verzorger(s) om hun kinderen geneesmiddelen toe te dienen.

Een enkele keer wordt het uitvoeren van een medische handeling gevraagd, zoals het geven van sondevoeding, het toedienen van een zetpil of het geven van een injectie.

Als kinderopvang Hip in gaat op het verzoek tot het verrichten van dergelijke handelingen moet men ook weten welke verantwoordelijkheden men neemt. Mogelijk zijn niet alle pedagogisch medewerkers bevoegd en bekwaam om handelingen uit te voeren. Met het oog op de gezondheid van de kinderen is het van groot belang dat de pedagogisch medewerkers in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Daarnaast moet kinderopvang Hip zich er van bewust zijn dat wanneer er fouten worden gemaakt of een vergissing wordt begaan, de kinderopvang, maar ook de pedagogisch medewerker zelf, hiervoor strafrechtelijk en civielrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden.

Het doel van dit protocol is kinderopvang Hip een handreiking te geven over hoe in deze situaties te handelen.

Er zijn drie situaties te onderscheiden:

1. Het kind wordt ziek bij kinderopvang Hip.
2. Het verstrekken van geneesmiddelen op verzoek.
3. Medische handelingen.

Bovenstaande situaties worden per hoofdstuk behandeld.

1. *Het kind wordt ziek op het kindercentrum*

Het kan voorkomen dat een kind 's morgens gezond bij Kinderopvang Hip wordt gebracht en later op de dag ziek wordt.

Het is van belang dat het kinderopvang Hip een eigen ziektebeleid heeft opgesteld.

Het kindercentrum zal altijd contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er moet gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te halen en te verzorgen?).

Als er sprake is van een mogelijke infectieziekte kan de GGD – wijzer geraadpleegd worden. In deze landelijke richtlijnen staan adviezen ten aanzien van infectieziekten.

Het is daarom zeer belangrijk om, vooraf, het ziektebeleid met de ouders te bespreken, zodat zij weten waar zij aan toe zijn. Ouders krijgen het ziektebeleid mee op papier tijdens het start gesprek, voordat de opvang gaat starten.

Om de overdracht van ziektekiemen te beperken is het belangrijk om zo hygiënisch mogelijk te werken. Specifieke informatie hierover kunt u vinden in het protocol hygiëne en veiligheid.

Dit protocol gaat verder over het verstrekken van geneesmiddelen en het uitvoeren van medische handelingen.

2. Het verstrekken van geneesmiddelen

Kinderen krijgen soms geneesmiddelen of andere middelen (bijvoorbeeld zelfzorgmiddelen) voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook gedurende de tijd dat zij op het kindercentrum zijn. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld pufjes bij astma, antibiotica, of zepillen bij bijvoorbeeld toevallen. Ouders vragen het kindercentrum of de pedagogisch medewerker deze middelen aan hun kind willen geven. In deze situatie hebben de ouders toestemming vooraf gegeven. Het is belangrijk deze toestemming schriftelijk vast te leggen. Meestal gaat het namelijk niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die, bij onjuist gebruik, tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden.

Daarom is het belangrijk onder andere schriftelijk vast te leggen:

- Om welke geneesmiddelen het gaat.
- Hoe vaak geven.
- In welke hoeveelheden.
- Op welke manier de geneesmiddelen gebruikt moeten worden.
- De periode waarin de geneesmiddelen moeten worden verstrekt.
- De wijze van bewaren en opbergen.
- De wijze van controle op de vervaldatum.

(Zie hiervoor reglement medicijntoediening)

Door het zorgvuldig vastleggen van gegevens wordt duidelijk wat beide partijen van elkaar kunnen verwachten.

Wanneer het gaat om het verstrekken van geneesmiddelen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende geneesmiddelgebruik bij Kinderopvang Hip. Een goed moment om te overleggen is wanneer ouders een nieuwe voorraad geneesmiddelen komen brengen, en/of als er een nieuw geneesmiddel voorgeschreven is. Bespreek dan o.a. de volgende punten: reactie op medicijnen, reactietijd, manier van toedienen (hoe verloopt het, hoe kun je het handig aanpakken)

Diverse praktische adviezen staan beschreven in Bijlage 1. *Overwegingen en aandachtspunten die belangrijk zijn bij het toedienen van geneesmiddelen op recept en zelfzorgmiddelen zonder recept.*

Mocht de situatie zich voordoen dat een kind niet goed op een geneesmiddel reageert of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van een geneesmiddel, bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis. En bel de ouders, zij zijn eindverantwoordelijk!

Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg in alle gevallen dat u duidelijk alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van het kind, het geneesmiddel dat is toegediend, welke reacties het kind vertoont (eventueel welke fout is gemaakt).

3. Medisch handelen.

In uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan het kindercentrum vragen handelingen te verrichten die vallen onder “medisch handelen”. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding, het meten van de bloedsuikerspiegel bij suikerpatiënten door middel van een vingerprikje, of het toedienen van een injectie. In zijn algemeenheid worden deze handelingen door de thuiszorg of de ouders zelf bij de kinderopvang uitgevoerd.

In zeer uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders wel eens een beroep op de kinderopvang gedaan.

Kinderopvang Hip moet zich, wanneer deze medische handelingen worden uitgevoerd door een pedagogisch medewerker, wel realiseren dat zij daarmee bepaalde verantwoordelijkheden op zich neemt. Dit hoeft geen problemen op te leveren, maar het is goed te realiseren wat hiervan de consequenties kunnen zijn.

Het zal duidelijk zijn dat de ouders voor deze medische handelingen hun toestemming moeten geven. Hierbij gaat het om schriftelijke toestemming. Zonder toestemming van de ouders kan kinderopvang Hip niets doen. Hiervoor kunnen de volgende formulieren gebruikt worden:

Toestemmingsformulier medicijntoediening

Wettelijke regels

Voor de hierboven genoemde medische handelingen is er, binnen de wetgeving, een aparte regeling gemaakt. De wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor personeel werkzaam in de kinderopvang. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen worden afgegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk, aan de hand waarvan ook een aantal regels te geven zijn voor de kinderopvang, als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen – mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen mogen medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

Aansprakelijkheid

Een kinderopvang dat niet kan bewijzen dat een pedagogisch medewerker voor een bepaalde handeling bekwaam is, raden wij aan de medische handelingen niet te laten uitvoeren. Een pedagogisch medewerker die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet bekwaam acht – bijvoorbeeld omdat zij deze handeling al een hele tijd niet heeft verricht – zal deze handeling eveneens niet mogen uitvoeren. Een ieder die bij het verlenen van zorg schade of een aanmerkelijke kans op schade aan de gezondheid veroorzaakt, is civielrechtelijk en strafrechtelijk aansprakelijk.

Om zeker te zijn dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid gedekt is, is het raadzaam om, voordat er wordt overgegaan tot medisch handelen, contact op te nemen met de verzekeraar van kinderopvang Hip. Het kan zijn dat bij de beroepsaansprakelijkheid de risico's die zijn verbonden aan deze medische handelingen niet zijn meeverzekerd. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, omdat wanneer de verzekeraar van het een en ander op de hoogte wordt gesteld deze risico's meeverzekerd kunnen worden, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een aanwezige bekwaamheids-verklaring).

Mocht ten gevolge van een medische handeling een calamiteit zich voordoen, bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis. *En bel de ouders, zij zijn eindverantwoordelijk!*

Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg in alle gevallen dat u duidelijk alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van het kind. Geef verder door naar aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

Bijlage 1.

Overwegingen en aandachtspunten die belangrijk zijn bij het toedienen van geneesmiddelen op recept en zelfzorgmiddelen zonder recept:

De geneesmiddelen moeten altijd in de originele verpakking aangeleverd en bewaard worden (dus nooit overdoen in een andere verpakking). Hierbij is van belang dat het een *originele* verpakking is van het middel, hierop is duidelijk aangegeven hoeveel, wanneer en op welke wijze de medicatie toegediend moet worden. Bewaar de *originele* bijsluiter van het geneesmiddel bij kinderopvang Hip. Werk niet met een kopie, want bijsluiters worden regelmatig aangepast. Lees goed de bijsluiter zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het geneesmiddel. *Bij twijfel het geneesmiddel nooit toedienen!*

In het geval van zelfzorg medicatie dient de door de ouders verzochte wijze van toediening altijd overeen te komen met de tekst van de bijsluiter.

Maak schriftelijke afspraken over wie het geneesmiddel zal toedienen (één pedagogisch medewerker per groep). Alleen de daartoe aangewezen pedagogisch medewerker kunnen de medicatie toedienen.

Verantwoordt het toedienen m.b.v. een aftekenlijst: degene die het middel toedient zet een paraaf. De lijsten worden bewaard in het dossier van het kind.

Controleer de uiterste gebruiksdatum regelmatig. Overtollige en verlopen geneesmiddelen teruggeven aan de ouders. Schrijf op de geopende flessen, van bijvoorbeeld: hoestdrank, oogdruppels e.d., de datum van opening, dit omdat de flessen na openen maar tijdelijk houdbaar zijn.

Er zijn geneesmiddelen welke in de koelkast bewaard moeten worden. Het middel alleen voor kortdurend gebruik uit de koelkast halen. De temperatuur dient bewaakt te worden m.b.v. een min.-max. thermometer. De temperatuur dient tussen de 2-7°C te zijn. Deze dagelijks controleren. Zet het geneesmiddel in een afgesloten bak in de koelkast. Als de verpakking lekt, kan het niet in aanraking komen met levensmiddelen. Tevens is het van belang dat kinderen niet ongemerkt toegang tot de koelkast hebben. Vul wijzigingen (over dosering, tijdstip, etc.) in op de overeenkomst en pas de aftekenlijst en de evaluatiedatum aan.

Laat de ouders een nieuw geneesmiddel altijd eerst thuis gebruiken.

Laat een formulier '*medicijntoediening*' volledig invullen en ondertekenen.

Bijlage 2.

Veel gestelde vragen/casuïstiek

Vraag 1: Mag een pedagogisch medewerker bij een kind, die zeer allergisch is en een epi-pen van de specialist heeft voorgeschreven en deze ook bij zich draagt, adrenaline toedienen middels deze epi-pen?

Antwoord 1: Je moet zeker weten dat dit kind een anafylactische shock dreigt te krijgen. Dit is dus een diagnose die je stelt! (In principe mogen alleen artsen diagnoses stellen). Overleg altijd even met 112, daar is een verpleegkundige die de telefoon opneemt en kan beantwoorden.

Het prikken op zich betreft een noodsituatie, dan mag je altijd prikken.

Het is raadzaam enkele pedagogisch medewerkers hierop in te werken, omdat het een te verwachten situatie is. Tevens is het belangrijk dit vast te leggen: door wie geïnstrueerd, hoe injectie te verrichten (met bijv. tekening erbij), waar ligt injectie, wanneer moet je prikken, wat zijn de verschijnselen, huisarts bellen, het document "Overeenkomst gebruik geneesmiddelen" moet al ingevuld zijn.

Alleen in deze situatie voor dit kind prikken.

Iemand van het Nederlands Anafylaxis Netwerk kan informatie verzorgen en eventueel een informatieavond organiseren, www.anafylaxis.nl

Vraag 2: Wat is de bewaartermijn van een overeenkomst ouders met een kindercentrum betreffende het toedienen van medicijnen?

Antwoord 2: Gelijk aan de bewaartermijn van het dossier van het kind.

Vraag 3: Mogen pedagogisch medewerkers via een maagsonde die in de buik zit, vocht toedienen?

Antwoord 3: Deze handeling betreft een voorbehouden handeling, namelijk catheterisatie. Ook al zit de sonde er in, er is grote zorgvuldigheid geboden. Je moet namelijk om kunnen gaan met een sonde: zit de sonde op de juiste plaats, hoe meet je dat? Je zou vloeistof in de longen kunnen spuiten, wat moet je dan doen? In wezen gaat het er niet eens om wat je in de sonde doet, maar dat je iets in de sonde doet. Dus moet inzet gevraagd worden, van bijvoorbeeld de thuiszorg, of een regeling zijn getroffen via een bekwaamheidsverklaring.

Bijlage 3

Toestemmingsformulier medicijntoediening

Ondergetekende,

Mevrouw / de heer.....

Bereikbaar op telefoonnummer.....

Ouder / verzorger van (voor- en achternaam kind).....

Geboorte datum kind.....

Geeft hierbij het volgende door:

het hierna genoemde geneesmiddel/zelfzorgmiddel toe te dienen bij het hierboven genoemde kind. Het geneesmiddel/ zelfzorgmiddel wordt toegediend conform het doktersvoorschrift - zie etiket van de verpakking -, dan wel het verzoek van de ouders (zelfzorgmedicatie).

2. Naam geneesmiddel/zelfzorgmiddel:

3. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel wordt verstrekt op voorschrift van:

- naam en telefoonnummer behandelend arts:
- naam en telefoonnummer apotheek:
- op aanwijzing van ouder/verzorger zelf

4. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient te worden verstrekt van (begindatum):   tot(einddatum):

5. Dosering:

6. Tijdstip:

Uur	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

Bijzondere aanwijzingen:

(B.v. ... uur voor/ na de maaltijd; niet met melkproducten geven; zittend, op schoot, liggend, staand.)

7. Wijze van toediening:

(B.v. via mond – neus – oog – oor – huid - anaal – anders.....)

8. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel zal worden toegediend door (naam pedagogisch medewerker):

9. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient bewaard te worden op de volgende plaats (koelkast of andere plaats):

10. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel is houdbaar tot en met (houdbaarheidsdatum):

11. De pedagogisch medewerker kan bij twijfel of onduidelijkheid zelf contact opnemen met de behandelend arts en/of apotheker.

12. De pedagogisch medewerker is niet aansprakelijk voor de eventuele bijwerkingen die kunnen optreden als gevolg van het door haar toegediende geneesmiddel/zelfzorgmiddel.

En gaat akkoord met de volgende voorwaarden:

- Het medicijn zit in de originele verpakking.
- Er zit een bijsluiter in de verpakking.
- De naam van het kind is vermeld op het doosje, tube of flesje.
- Ondergetekende ouder/verzorger is verantwoordelijk voor het bewaken van de houdbaarheidsdatum.
- Ondergetekende ouder/verzorger is verantwoordelijk voor het doorgeven van wijzigingen; in die gevallen wordt een nieuw formulier gebruikt.
- Ondergetekende ouder/verzorger neemt per keer dat het kind bij kinderopvang Hip komt het medicijn mee en weer terug naar huis.
- Ondergetekende ouder/verzorger weet dat als er iets met het kind gebeurt dat in relatie staat tot bovenstaand medicijn, kinderopvang Hip en de pedagogisch medewerker niet verantwoordelijk of aansprakelijk gesteld kunnen worden.

Naam ondergetekende ouder/verzorger

.....

Handtekening ouder/verzorger

.....

Naam pedagogisch medewerker

.....

Handtekening pedagogisch medewerker

.....

